

"SADOQAT" TUSHUNCHASINING YAQQOL NAMOYONDASI

Uzakova Xilola Kamilovna

Davlat xavfsizlik xizmati "Temurbeklar maktabi" harbiy akademik litseyining o'zbek tili va adabiyoti o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7199560>

Annotatsiya. Ushbu maqolada "Sadoqat" hamda "Fidoiylik" terminlari jasorat timsoli bo'lgan Cho'lpon misolida yaqqol yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: Sadoqat, fidoiylik, Cho'lpon, asar, urush davri, ma'no, askar.

НАГЛЯДНЫЙ ПРИМЕР ПОНЯТИЯ «ЛОЯЛЬНОСТЬ»

Аннотация. В данной статье термины «Верность» и «Жертвенность» наглядно разъясняются на примере Чолпона, который является символом мужества.

Ключевые слова: Верность, преданность, Чолпан, труд, военное время, значение, солдат.

A CLEAR EXAMPLE OF THE CONCEPT OF "LOYALTY"

Abstract. In this article, the terms "Loyalty" and "Sacrifice" are clearly explained using the example of Cholpon, which is a symbol of courage.

Key words: Loyalty, devotion, Cholpan, labor, wartime, meaning, soldier.

KIRISH

"Fidoiylik" hamda "Sadoqat" tushunchalarining aksilingvistik xususiyatlari Vatanga, oilaga, burchga sadoqat ma'nolarida maqol va badiiy asarlarda qo'llanadi va qanday ma'nolarni ifodalaydi.

Har bir insonning hayotida bir savol tug'iladi: fidoiylik aslida nimani anglatadi? Bir nechta lug'atlarda tasvirlangan, ko'plab talqinlari bilan, lekin so'zlarda mavjud bo'lmagan oddiy so'z kutilmaganda paydo bo'lib, ko'pchilikni hayratda qoldirdi.

Bu so'z turli xil ma'nolarga ega. Sadoqat bu faqat kimgadir sodiqlik emas, balki o'ziga ham sodiqlikdir. Inson o'z tamoyillari va axloqiy tamoyillarini o'zgartirmagan taqdiridagina sodiqlik.

Sadoqat - bu tashqi omillar, hodisalar yoki vasvasalar yoki insonning ichki vasvasalari ta'sirida insonning barqarorligini tavsiflovchi kuch, insonning ichki yadrosining qotib qolish chuqurligi.

Bu o'ziga chuqur ishonch va tajriba, bilim va to'g'ri pozitsiyaga ishonchga asoslangan o'z so'zlari, hukmlari va harakatlarining to'g'riligidir.

Sadoqat tushunchasi Vatan qiyofasi bilan ham bog'liq. Urush davrida Vatanga sadoqat askarning asosiy ijobiy sifati hisoblangan. Bunday jangchilar o'z vatanlarini saqlab qolish uchun o'z jonlarini berishga tayyor edilar.

Vatanga sadoqat o'z g'oyalari sadoqatda, Vatan himoyasida namoyon bo'ladi.

TADQIQOT NATIJALARI VA MUHOKAMASI

Vatanga sadoqat haqida gapirganda, jangchilarimizning urushdagi jasoratlarini eslamaslik mumkin emas. O'sh yillati o'zbek adabiyoti asarlarida Vatanga sadoqat namunalari ham ancha uchrab turgan. Misol uchun jasorat timsoli bo'lgan - Cho'lponning ichki kechinmalari.

O'tgan asrning 30-yillarida qatag'on qilingan shoiru yozuvchilar va davlat arboblarning taqdirleri Cho'lponnikidan keskin farq qiladi. Ularning ko'pchiligi qurbon bo'lgan esa-da, oradan ma'lum muddat o'tib oqlanishgan. Sho'ro davlatining "siylovlariga" musharraf

bo'lishgan. Ba'zilarining hayoti va ijodlarini maktab hamda oliy o'quv yurtlarida o'qib-o'rganganmiz. Qariyb barchalarining asarlari bosilib chiqqan (nisbatan qisqartirilgan bo'lsada), ko'pchiliklari haqida ilmiy risolalar, kitoblar yozilgan. Biroq Cho'lpon to'g'risida gapirish, yozish mutlaqo mumkin emasdi. Asarlari chop etilishini qo'ying, hatto boshqalar bilan tushgan sur'atlari ham siyohda bo'yab tashlangan.

Kommunistlar Cho'lpon va uning xalqqa ta'sir kuchidan nihoyatda qo'rqishgan ko'rinishadi. Chunki u 20-30-yillarda elning chinakam "yulduz" shoiri edi. Qalb tug'yonlari ham millat dardu iztiroblariga juda-juda yaqin, hamohang bo'lgan.

Sho'roning keyingi yillarida Cho'lponning yozuv mashinkasida yozilgan she'rlarini hur fikrli kishilar qo'lma-qo'l o'qishgan. Hatto romani ham shu yo'sinda kitob qilingan. U arab, fors, rus qisman ingliz, nemis va turkiy xalqlar tillarini bilgan, tarjimalar qilgan. Agar milliy mustaqillikka erishmaganimizda Cho'lponning nomi va asarlari hali hamon taqiq ostida bo'lar edi. U chin ma'noda istiqlol shoiridir, jasorat timsolidir.

Cho'lponning hatto ishq-muhabbat mavzusidagi she'rlarida ham isyon, Vatan ozodligini sog'inuvchi dard bor. Yaqqol fosh etuvchi realizmga ega. Ilk hikoyalaridayoq jaxolat, qashshoqlik, savodsizlik girdobiga tushgan Turkiston voqeligini mohirona chizib beradi. "Do'xtir Muhammadyor", "Novvoy qiz", "Jaholat qurboni" "Oydin kechalarda", "Qor qo'ynida lola" kabi hikoyalar shular jumlasidandir. "Kecha va kunduz" romani esa milliy nasrimizning har tomonlama eng yuqori cho'qqisida turadi. Undagi til go'zalligidan, millatning asl qiyofasini, fojiasini, uning sabablarini, xalqning dardu iztiroblarini tiniq tasvirlaganligidan hayratga tushmay iloj yo'k.

XULOSA

Shunga asoslanib xulosa qilishimiz mumkin-ki, odamlar azaldan fidoyilik kabi fazilatni qadrlashgan. Bu asosiy insoniy fazilatlardan biri ekanligini isbotlash uchun hech qanday dalil kerak emas, ularsiz odam oddiygina shaxs bo'lmaydi. Ijtimoiy hayotning barcha jabhalarida fidoyilik zarur bo'lib, uning asta-sekin yo'q bo'lib ketishi axloq sohasida falokatga olib kelishi mumkin, shunda boshqa ma'naviy insoniy fazilatlar bilan bog'liq katta muammo yuzaga keladi.

REFERENCES

1. Ширинова, Р. Х. Le problème de la mentalité dans la traduction littéraire ou Une étoile ouzbèque dans le ciel français / Р. Х. Ширинова. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2015. — № 23 (103). — С. 1106-1109. — URL: <https://moluch.ru/archive/103/24024/> (дата обращения: 14.10.2022).
2. Tojiboyev R. Cho'lpon va Mavlaviy Yo'ldosh // "Chulpon: hayoti va ijodiy merosi" respublika ilmiy-amaliy anjumani materiallari (Andijon, 2000 yil 2-3 iyun). - Andijon: 2000. - B. 15-16.
3. Karimov N. Cho'lponning sokin dunyosi // O'zbekiston adabiyoti va san'ati. - 2009 yil 29 iyun
4. <https://uzhurriyat.uz/2017/04/18/vatan-uchun-jon-fido-etganlar/>